

Sønderjylland 1925.

Af Thade Petersen.

1. Grænsen.

Arbejdet med Grænsedragningen i 1920 lod sig for saa vidt mærke endnu i 1925, som Opgørelsen af Udgifterne til den internationale Kommission nu forelaa. De udgjorde 3,388,467 Kr., hvoraf 1,860,612 Kr. var gaaet til den militære Besættelse (H. 20. 2.).*)

Et af de Forhold, Grænsedragningen har nødvendigjort, er den gensidige Udlevering af Arkivalier, som der endnu arbejdes med. (H. 20. 4.).

De tyske Befæstningsanlæg i Nordslesvig er nu i det væsentlige bortsprængt. Ved Over Jersdal er de borte (H. 26. 8.).

Færdslen over Grænsen lattes efterhaanden for en hel Del af de Vanskeligheder, den lider under fra Krigstiden. Den tyske Told- og Pasrevision, der hidindtil krævede Udstigning i Harreslev, sker nu i Toget (H. 14. 4.). Alligevel er der endnu Vanskeligheder nok tilbage, Navnlig Pastvangen. I en Omtale af forskellige sønderjydske Forhold bragte Pastor Schmidt den paa Tale i Folketinget og krævede den ophævet (Av. 14. og 15. 11.). Noget senere fremkom et lignende Krav fra tyske Erhvervsorganisationer (Av. 26. 11.). Den 29. 4. bragte Fl. Av. en Oversigt over Antallet af Rejserne over Grænsen ved de forskellige Overgangssteder i 1924. Midt i August standsede Handelen over Grænsen næsten fuldstændig som Følge

*) H. = Hejmdal, Av. = Flensborg Avis, Lbr. = Nordslesvigsk Landbrugs- og Mejeritidende 1925.

af Kronens hurtige Stigning (H. 19. 8.). For mange, navnlig ved Grænsen, lagde Mund- og Klovesygen en slem Hindring i Vejen for Færdslen. En tysk Forordning forbød Landmændene ved Grænsen at føre klovbærende Dyr over denne ogsaa til Marker, de selv ejede paa den anden Side af den. (H. 18. 5.). Fra tysk Side blev der andraget om Lov for Landmænd til at passere Grænsen ved nogle sekundære Overgangssteder. (H. 28. 7.). Og i Begyndelsen af September blev der givet nogle Landmænd Nord for Grænsen 8 Dages Tilladelse til at høste deres Korn paa Marker, de ejede Syd for denne. (H. 3. 9.).

Fra tysk Side kom der et Par Gange store Selskaber over i festlige Ojemed. Ret uskyldigt var et Besøg i Tønder af 5 600 Lærere, der var udgaaet fra det derværende Seminar. Ikke mindst ved dansk Imodekommenhed fik det et upaaklageligt Forløb. (Av. 4. 4.). Mindre lysteligt var et tysk Forsøg paa at skaffe sig dansk Hjælp til et Besøg ved Knivsbjergfesten. De ansøgte om Fællesvisum for et Par Tusinde. Dette blev dem ganske vist nægtet. Derimod blev det givet dem for 420 Personer. Over denne Nægtelse blev der i tyske Blade gjort stor Larm, mens en Redegørelse fra den danske Generalkonsul viste, at der fra dansk Side var vist dem vidtgaaende Imodekommenhed (H. 4., 5., 7., 10., 12. og 26. 9. Av. 3. og 4. 9. ff.).

Bevogtningen af Grænsen kom ved Aarets Begyndelse stærkt paa Tale (Av. 14. 1.). Aarhus Amtstidende fremkom med en Forespørgsel, om det var muligt at afværge Indfald af tyske Friskarer. Herpaa svarede General Moltke, at Militæret i givet Tilfælde kunde kaldes til Hjælp. Imidlertid fremkom der Meddelelse om, at »Nordslesvigs Befolkning organiserer et Grænseværn« med Bankdirektor Rossen i Tønder og Gaardejer Cornelius Petersen, Vester Anflod, som Ledere (H. 24., 26. og 27. 1., 2., 3. og 14. 2., 10. 3., Av. 27. og 30. 1., 1. 2.). I Sammenhæng med dette Røre stod vel et Andragende fra Grænse-

gendarmerne om at faa Pistoler i Stedet for Geværer (H. 14. 8.).

De faa Udtalelser af Betydning, der i Aarets Løb fremsattes om Grænsedragningen, viser i Retning ad stadig voksende Anerkendelse af den. I en Bog om »Staatsbürgerliche Beziehungen« skriver Professor Veit-Valentin bl. a. »Overfor Danmark er kun gammel Uref gjort godt igen«. I den Anledning rettede Jane Voigt og Schröter ganske vist en Forespørgsel til den preussiske Landdag og paastod, at »Slesvig-Holstens Befolkning ikke anerkendte den nuværende Grænse som retmæssig (H. 27. 1.), men »Flensburger Volkszeitung« skrev senere (H. 15. 7.), at Grænsen maatte anerkendes som om end ikke retfærdig, saa dog i sine væsentligste Dele fastlagt ved Folkets Flertals Vilje. Der bør derfor virkes for en Forstaaelse mellem dansk og tysk. Og »Deutsche Zukunft« skrev: »Afgørelsen i 1920 har nu en Gang skaffet en sikker Basis for en fuldstændig Forstaaelse mellem begge Folk« (H. 2. 10.), mens Neue Zürcher Zeitung fremhævede, at den dansk-tyske Grænse ikke horte til Europas Urocentre (H. 7. 11.), og Professor Scheel i en Tale i Kiel sagde, at Udviklingen i det nationale Spørgsmaal maatte bedømmes paa længere Sigt. Han kunde om det tit være enig med »Hejmdal« (H. 3. 12.). Denne Udvikling paapegede H. P. Hanssen i sin Tale ved Genforeningsfesten i Aabenraa og gjorde udførlig Rede for den (H. 17. 6.). Fra dansk Side kommer Tanken om en Flytning af Grænsen nu sjælden og kun glimtvis frem. (H. 4. 11.).

Ubeherskede fanatiske Udtalelser saavel fra dansk som fra tysk Side har dog ogsaa i Aar lejlighedsvis forplumret Forholdet mellem Danske og Tyske. Saaledes fremkom der i »Landmandstidende« en taabelig Artikel om tysk Kanibalisme, der vakte stort Røre i visse tyske Kredse (H. 13., 21., 22., 24. og 28. 1., Av. 22., 23. og 27. 1.). En dansk Forfatter, Thorkild Gravlund, begik desværre ogsaa en Ubesindighed at beklage de Skridt, der

var gjort for at hidføre en Udsoning i Grænsestriden (H. 9. 2.).

Det vigtigste Grænseespørgsmaal er jo det om Mindretallets Ret paa begge Sider. Fra dansk Side blev der jo straks givet det tyske Mindretal Nord for Grænsen upaaklagelige Kaar. Det anerkendes fra Udlandets Side. Saaledes bringer det amerikanske Ugeskrift »The Nation« en Artikel om Nordtyskland under Overskriften: »Et ikke undertrykt Mindretal«. (II. 20. 6.). Nu og da finder det ogsaa — om end med en Del Forbehold — Anerkendelse fra tysk Side. Saaledes bl. a. i en Artikel af Pastor Muus i Tating (H. 14. 1.) og J. Bødewadt i »Berliner Børsenzeitung« (II. 14. 6.) (Se ogsaa under 2 c).

Paragraf 5, som danner Grundlaget for Grænse-dragningen, kom i Aar stærkt frem i Diskussionen, idet det tyske Udenrigsministerium ved Platzhoff og Rheindorf udgav en Bog om Bismarck og § 5 (II. 9. 2.), der dog var saa mangelfuld og til Dels tendentiøs, at den straks fremkaldte stærk Kritik baade fra dansk og tysk Side (H. 10., 16., 17., 25. 2., 16. 4., 20. 5. Av. 14. 2.). Dette Stykke tysk Historiegranskning blev snart saa medtaget af Kritikken, at det tyske Udenrigsministerium saa sig nødsaget til at foranstalte et Supplementsbind udgivet under Professor Scheels Ledelse. (H. 15. 7.).

2. Nationalt Liv ved Grænsen.

a) dansk Syd for Grænsen.

Fra tysk Side bragte 1925 endnu ikke nogen Ordning af det danske Mindretals Forhold. Derimod mærker man hele Aaret igennem Kampen mellem Regeringen i Berlin og chauvinistiske slesvigholstenske Kredse om Formen for den Ordning, der maa træffes. I en fortrolig Skrivelse til sine stedlige Afdelinger fremsatte saaledes Schleswig-Holsteinerbund sine Tanker og Onsker vedrørende Mindretalsretten. Det væsentlige i denne var, at den skulde baseres paa privat Kulturautonomi. Denne

Skrivelse, der var forfattet af Albert Wacker, vakte Modstand selv hos Tyskerne. Pastor Schmidt tog Afstand fra den, og Pastor Muus i Tating betegnede hans Forslag som en »uærlig Mindretalsret« samtidig med, at han hævdede, at Mindretallene havde en menneskelig Ret til kulturel og national Frihed (H. 3., 5., 13., 14. 1., Av. 13., 14. 1.). Grunden til dette Røre hos »Schleswig-Holstenerne« var vel Frygten for, at Regeringen vilde gennemføre en Ordning af anden Art. Denne begyndte nemlig ved den Tid at røre paa sig. Den 13. 1. var Repræsentanter for den i Kiel for at drøfte Sagen med Provinslanddagens Timandsudvalg og Dagen derefter i Flensborg for at drøfte den med Dansk Skoleforening. (Av. 15., 16. 1., H. 15. 1.). I den preussiske Landdag fremsatte Socialdemokraterne et Forslag til en Ordning (H. 7. 2.). Et andet, baseret paa Privatskolen fremsattes af Timandsudvalget (H. 18., 19., 20. 2. Av. 20., 22. 2.) og i Flensborg fandt der nye Forhandlinger Sted mellem tyske Myndigheder og den danske Skoleforening (H. 24. 2.). Ogsaa i Rigsdagen fremkom et Forslag (H. 16. 6.). Endelig midt i September hed det, at nu var Ordningen nær forestaaende (H. 14. 9.) og sidst i Oktober blev Dansk Skoleforenings Bestyrelse i Flensborg kaldt til Berlin. (H. 30. 10.). Alligevel gik Aaret hen uden Resultat.

Paa Folkeforbundsforeningernes Unionsmøde i Warszawa 3.—8. 7., kom Spørgsmaalet om dansk og tysk Mindretalsret ikke til Forhandling, men der blev fremlagt en Erklæring fra den tyske »Liga für Völkerbund« og et Svar fra Amtsskolekonsulent Svendsen og Professor Friis paa Dansk Fredsforenings Vegne (H. 9., 22. 7.).

Senere fremkom én Beretning om Droftelsen paa Konferencen i Genève vedrørende Mindretalsretten. Det danske Mindretal afholdt sig her fra at stemme om Forslaget om Kulturautonomi (H. 19., 20., 26. 10., 12. 11., Av. 18., 20., 22., 23., 24., 25., 27. 10., 12. 11.).

Mens Regeringen i Berlin af Hensyn til de tyske Mindretal ved sine andre Grænser øjensynligt har ønsket at gennemføre en god og redelig Mindretalsordning her oppe, har de nationalistiske Kredse i Provinsen strittet haardt imod, mens dog enkelte Røster har løftet sig for en ærlig og redelig Ordning (H. 26. 2., 6. 3., 6. 5., 9. 5., 26. 8., 27. 10. Av. 9. 5.). Hele Mindretalspøgrsmaalets Gang giver »Grænsevagten« en udførlig samlet Fremstilling af i sine Maanedsnoter for 1925.

Alt imens blev der holdt dansk Skole i Flensborg under de Kaar, der nu en Gang var. Duborgskolen blev foreløbig fritaget for den officielle Prøve (Av. 8. 4.) og den havde godt Besøg. Der afgik fra den 88, (deraf 22 med Præliminæreksamen (Av. 1. 4.)), mens 157 blev optaget, deriblandt dog 50, der overførtes fra den danske Privatskole, som Tyskerne havde lukket den 1. 4. (H. 3. 6.). Paa sin 5 Aars Fødselsdag fik den af Statsskolerne i Nordslesvig et smukt Dannebrog med Indskrift i Guld. Der blev givet en Oversigt over dens Udvikling. (Av. 16. 10.). I Hareslev blev der stadig lagt Hindringer i Vejen for Opretelse af en dansk Klasse (Av. 29. 8., H. 29. 8.) og i Jaruplund nægter Skole- og Kommunerepræsentationen at tage Stilling til et Andragende om en dansk Klasse (Av. 4. 9.). Imidlertid søger stadig et betydeligt Antal af unge over til Høj- og Efterskoler Nord for Grænsen, saaledes 218 i 1924 (Av. 20. 5., H. 20. 5., 19. 8.).

Fra Kirkelivet meddelte det tyske Menighedsblad i Flensborg, at Kirkestyret var stemt for at afslaa alt Fællesskab med en Præst fra den danske Menighed ved Udførelsen af kirkelige Handlinger. Hvad der er udført ved dem skal ikke en Gang indføres i Kirkebogen (H. 26. 2.). For den danske Menighed i Flensborg har det ellers været et stille Aar med Uddybelse af Arbejdet. Der har været 1343 Nadvergæster, 51 er bleven døbt, 120 konfirmeret, 18 Par viet, 41 begravet. Den har 3010 Medlemmer, deriblandt 910 Børn (Av. 19. 5.). Ved Afskedsfesten for Pastor Moos

sagde Pastor Noack, at Menigheden i den Tid, Moos var der, var vokset fra 1800 til 3000 Medlemmer, Gudstjenesterne Antal var bleven fordoblet, Kirkebesøget var vokset, det kristelige Arbejde i og uden for Flensborg befæstet, faste Annekser oprettet i Harreslev og Slesvig o. m. a. (Av. 27. 8.).

Fra Møde- og Foreningslivet skal kun nævnes, at en dansk Ungdomsuge den 16. 3. begyndte med et godt Møde i Valsbøl og de følgende Dage fortsattes med Møder forskellige Steder. (Av. 17. 3. ff.). Ungdomsforeningen for Harreslev og Omegnen holder Møde hver Onsdag Aften med Foredrag og Oplæsning (Av. 23. 1.). Sygeplejeforeningen i Flensborg har taget sig af 563 Patienter. (Av. 10. 2.). Den 16. 1. talte Professor Vilh. Andersen ved et Folkeuniversitetsmøde i Flensborg for fuldt Hus. (Av. 17. 1.). En dansk Forestilling paa Theatret i Flensborg fik Byraadet endnu dette Aar forhindret ved at nægte Tilladelse til den. (II. 23. 4.). Et Par Dage før havde Peter Cornelius sunget for fuldt Hus i Borgerforeningen (Av. 23. 4.). Denne fejrede den 15. Maj sin 90. Stiftelsesdag (Av. 14. 5.). Den slesvigske Kvindeforening har haft et godt Arbejdsaar. (Av. 13. 5.). Dansk Skoleforening i Flensborg holder Aarsmøde den 18. 5. Den har 1259 Medlemmer (Av. 20. 5. II. 20. 5.). I det 5. danske Aarsmøde i Flensborg d. 7. 5. deltog ca. 4500. Den slesvigske Forening har 5000 Medlemmer. Fra Bogsamlingen i Flensborg er udlaant 44,984 Bind. Paa Landet har Foreningen staaet stille, men holdt Stillingen (II. 8. 6., Av. 9. 6.). Et sydslesvigsk Ungdomsstævne i Tarup d. 28. 5. samlede ca. 600 Deltagere. St. Knudsgilde fik af Advokat Ravn en Sum Penge, der var bleven givet ham som Hædersgave i Anledning af, at Tyskerne havde afsat ham som Notar (Av. 14. 8.). Den 4. 10. indviedes en ny Sal i Ungdomshjemmet i Flensborg (II. 5. 10., Av. 6. 10.). Den 22. 11. holdtes et godt Foredragsmøde i Bilskov (Av. 22. 11.).

Pressen skyder et nyt Skud, idet Tidsskriftet »Kulturwille« begynder at udkomme. Det er Organ for de dan-

ske, frisiske, polske og vendiske Mindretal i Tyskland. Det redigeres i Berlin, men trykkes i »Flensborg Avis«s Trykkeri (Av. 31. 5. H. 2. 16.).

De paa Tysk skrevne danske Blade slaaes sammen til et »Der Schleswiger«, der redigeres i Flensborg og trykkes i »Flensborg Avis«s Trykkeri (H. 16. 7.).

Ved Valget 29. 11. valgtes en dansk Kredsdagsmand i Flensborg Landkreds, 2 i Slesvig Kreds og én frisisk i Sydtonder Kreds (Av. 1. og 2. 12., H. 36. 11., 1., 2., 3. 12.).

Mindretallenes Størrelse baade Nord og Syd for Grænsen gav Lebeck en Oversigt (og et Kort) over (H. 4., 5. 11.).

Tyske Drillerier er naturligvis ikke helt undgaaet. Til Gengæld for at sende »Flensborg Avis« Byens Annoncer til gratis Optagelse forlanger Overborgmester Todsén, at den skulde afholde sig fra Angreb paa Myndighedene (H. 16. 1.). Den 1. 9. var en Del Spejdere fra Flensborg udsat for tyske Forulempelser i Valsbøl (Av. 1. og 2. 9.).

Den danske Spare- og Laanekasse i Flensborg holdt 10. 10. 50 Aars Jubilæum (Av. 8. 10.).

Det danske Mindretal Syd for Grænsen har paa forskellig Maade faaet Støtte Nord fra. Deriblandt 200,000 Kr. fra den danske Stat til kulturelt Arbejde. For Anvendelsen af den gør Folketingsmand G. Fogh-Petersen Rede (H. 18. 4., 7. 10.). Sønderjydsk Skoleforening anvendte 20,000 Kr. til Arbejde Syd for Grænsen (H. 26. 10., 6., 9., 17. 11., Av. 30. 10.). Rigelig 37,000 Kr., der er indsamlet til »Slesvigsk Hjælpfond« er hovedsagelig bleven anvendt til Mad og Klæder (H. 7. 12.).

b.) tysk Syd for Grænsen.

Højskolen i Rendsborg er vel nok noget af det bedste og mest livskraftige, Tyskerne i Slesvig og Holsten har skabt efter Krigen. I Februar forlød det, at den skulde udvides med et folkepædagogisk Seminar (H. 20. 2.). Se-

nere var der Tale om at sætte udvidede 8 Ugers Kursus i Gang (H. 15. 5.). Der blev dog nok intet af dette gennemført i det Aar.

Betegnende for Maalet af Frihed i preussiske Skoler, selv nu, er det, at Lærerne ved Skoler i frisiske Egne har faaet Overpræsidentens Tilladelse til at lade Børnene læse nogle Stykker Frisisk — deres eget Modersmaal! (H. 26. 2.).

En Mand (Timmermann), der en Tid lang søgte Tilslutning til Danske, viser sig nu som tysk og virker for Dannelse af et Jordfond, der skal bevare Gaarde paa tyske Hænder. (H. 9. 12.). Til Oprettelse af Hjem for Landarbejdere faar de nordligste Amter 150,000 Mk. af Staten (H. 24. 7.). Imidlertid har Tyskerne i Flensborg lidt den Tort, at Frihavnen, der før Afstemningen vinke-des saa stærkt ad dem med, ikke bliver andet end et »Toldudelukkelsesomraade«, der oven i Købet bortforpagtes for 50 Aar. Danskerne i Byraadet og 9 andre lod dem selv søbe Kaalen ved ikke at stemme. (Av. 6. 8.).

Til Biskop for den sl. holst. Landskreds valgtes Völkel. (Av. 8. 1.). Han indviedes 15. 4. (Av. 16. 4.).

c. tysk Nord for Grænsen.

I et Par Artikler i »Hejmdal« gav A. Lebeck et Billede af Tyskhedens Vækst i Sønderjylland under det tyske Styre (H. 25., 27. 7.).

Et betydeligt Tab af Ejendomme led Tyskerne, idet Baron Rombergs Arvinger solgte Gammelgaard, Rumohrsgaard og Wertemine til den danske Stat for 2,230,000 Kr. (H. 27., 30. 11., 1. 12., Av. 28. 11.). I det hele er Jord i tysk Eje gaaet stærkt tilbage siden Genforeningen. Af Gaarde med over 100,000 Kr. Ejendomsskyld havde de før 1920 54 pCt. af Arealet, 1922 kun 24 pCt. (H. 18. 12.).

At mange af Tyskerne har dansk Modersmaal, finder man længere Syd paa betænkeligt (H. 10., 12. 11.). Maaske for at sprede disse Bekymringer gav et Par Med-

lemmer af Sønderborg Byraad, født og opvokset paa Als, sig til at tale Tysk (H. 17. 12.). I Aabenraa tiltvang tyske Socialdemokrater sig som Følge af altysk Agitation Ret til at holde Møder med tysk Forretningssprog (H. 6., 16., 24. 7.).

At de behandles godt fra dansk Side, kan de ikke helt nægte. Baade Overskoleraad Ehrt fra Slesvig og Ungdomsleder Christensen fra Aabenraa indrømmede det paa et Møde i Pinneberg. (H. 30. 7.). Ligeledes en Medarbejder ved »Deutsche allgemeine Zeitung« (H. 17. 8.). De, der har »tappet den nationale Ophidselse og Lidenskab paa Flasker«, taber derfor Terræn. (H. 24. 8.) Uenighed mellem disse og de mere maadeholdne bryder da ogsaa undertiden frem. (H. 8., 9., 10. 9.).

Den tyske Agitation er dog ret rørig. (H. 29., 30. 5., 2. 6., 30. 10., Av. 8. 3.).

Paa kirkeligt Omraade har Tyskerne skabt sig egne Menigheder, der danner et Led af Landskirken i Slesvig-Holsten (H. 3. og 10. 2., Av. 5. 2., 22. 7.). Pastor Horstmann bliver Præst for en saadan i Haderslev og Omegn (H. 11. 5., 1. 10., 14. 12.). Paa et Provstemøde i Haderslev var man enig om at vise disse Menigheder saa megen Imødekommenhed som muligt (H. 26. 6.). I Tinglev har de paa deres Lister opført Folk uden deres Vidende. (H. 15. 8.). I Haderslev blev Pastor Andersen af det danske Kirkestyre ansat som Præst for Tyskerne i en Række Sogne omkring Haderslev (H. 19. 10.). Tyskere i Haderslev forsvarer Biskop Ammundsen mod tyske Angreb paa hans Embedsvirksomhed. (H. 27. 10., 5. 11.). Pastor Prahl's Afsked (H. 28. 12.).

Paa Skolens Omraade viste der sig en Mangel i Afstemningsreglerne om Mindretalsskoler. De maatte derfor ændres (H. 16. 4., Av. 25. 4.). Utilfredse med Ændringen lavede Tyskerne i Bylderup Obstruktion (H. 12. 20., 22. 5., Av. 23. 5.). Forholdene paa dette Omraade gjorde Sønderjydsk Skoleforening udførligt Rede for i en Bro-

chure (H. 15. 7.). Ogsaa her søger de at frigøre sig for dansk Indflydelse, idet de opretter Privatskoler, saaledes i Vilstrup, Skovby, Aabenraa, Løgumkloster, Bylderup og Bedsted. (H. 17. og 30. 1., 8. og 12. 8., 20. og 23. 10., Av. 5. 10.). Alligevel bliver der ved at være et betydeligt Antal offentlige tyske Skoler, nemlig 28 med 105 Klasser, der har 2452 Elever og 12 Privatskoler med 24 Klasser og 339 Elever, mens der Syd for Grænsen kun findes 1 offentlig dansk Skole med 5 Klasser og 243 Elever og 1 privat med 12 Klasser og 364 Elever (H. 3. 9.). Et tysk Ønske vedrørende Skolen i Sønderborg imødekom Undervisningsministeren paa en Rejse hernede (H. 1. 10.). I Tønder blev der ikke forebragt hende tyske Klager (H. 12. 10.). I Haderslev fordrev Tyskerne en Lærer fra den tyske Skole, fordi han havde uddelt et Børneblad, hvori der fandtes en Vittighed om en tysk Officer. (H. 3. 2., 7. 4.). En tysk Lærerinde, Frk. Pohlmann, gjorde stort Væsen af, at hun efter Loven maatte træde ud af Kommuneskolens Tjeneste, da hun giftede sig (H. 10. 6.).

Til et tysk Bibliotek bevilgede Haderslev Byraad med Tyskernes, Socialdemokraternes og Borgmesterens Stemmer et Tilskud. Bagefter stemte Tyskerne imod Forhøjelsen af Tilskudet til det danske Folkebibliotek (H. 4. 2.). Højskolen i Tinglev havde fuldt Hus og maatte afvise mange (H. 6. 5.).

Møder og Foreninger har Tyskerne brugt stærkt. I Februar holdt deres Ungdomsforeninger i 3 Dage deres 5. Aarsmøde i Tinglev og indviede en slesvigholstensk Fane (H. 25. 2.). Endog i København dannede de en lille Studenterforening med en halv Snes Medlemmer (H. 23. 3.). Nu skal der dog efter Sigende kun være 5. Deres Aarsmøde holdt de tyske Organisationer i Hojer med hemmelige Forhandlinger. (H. 18. 8.). Den 6. 9. holdt de deres Knivshjergfest med 4—5000 Deltagere (H. 7. 9.).

Syd fra faar de betydelig Støtte til alt dette Arbejde (H. 1., 12., 24. 10., Av. 24. 10., 18. 11.).

d.) dansk i Nordslesvig.

Som det med Rette blev anset som et Vidnesbyrd om det tyske Herredømmes unaturlige Elendighed, at Befolkningen i Nordslesvig tog af, kan der nu, trods Krigstabene peges paa stærk Tilvækst som Udtryk for godt og naturligt Styre. Alene i Tønder Amt har der fra 1921 til 5. 11. 1924 været en Tilvækst af 2355, hvoraf 700 i Tønder By alene. (H. 10. 2., Av. 30. 1.). I hele Nordslesvig viste der sig i samme Tidsrum en Tilvækst af 11,619, eller 7,3 %, i det øvrige Land 0,96 %. Byernes Folkeantal steg gennemgaaende med 11,1 % eller vel endog 12 % (H. 6. 3., 12 11., 12. 12.).

Befolkningens Sammensætning er for Resten noget ujævn i Nordslesvig. I 1921 viste det sig, at 12 pCt. eller 19,167 var født uden for Danmark; deraf var 6490 fra Sydslesvig (Av. 4. 10.).

Blandt de Valg, der i Aarets Løb fandt Sted, fortjener Skolekommissionsvalget i Højer at nævnes. I Landsognene vandt Danskerne Flertallet, mens de i Byen gik ind paa et for dem daarligt Forlig (H. 23. 4.). Ved lignende Valg i Haderslev indgik Socialdemokraterne hemmeligt Listeforbund med Tyskerne, hvorved de tabte 685 Stemmer og hjalp Tyskerne til et Mandat (H. 28. 29. 4., 5. 5.). I Bylderup og Udbjerg Sogne satte Danskerne en Mand mere ind i Sogneraadet (H. 12., 13. 3.).

Af det rige Foreningsliv og Mængden af Møder skal kun nævnes Grænseforeningens nationale Uge (Av. 8., 10., 17., 24., 25. 2., 3., 10. 3., H. 23., 26. 2.). Blandt disse Møder blev der særlig lagt Mærke til det i Røddng, hvor der fandt et Ordskifte Sted om Dannelsen af en Enhedsfront (H. 26. 2., 4., 7., 24. 3. Av. 6. 3.).

Den 27. 2. fejrede Nustrup med flere Sognes Foreningsforening sit 40 Aars Jubilæum (H. 28. 2.). I Aabenraa satte det socialpolitiske Kursus igen i Gang i Dagene fra 28. 2.—2. 3. (H. 2. 3.).

Ved Grænseforeningens Tillidsmandsmøde i Sønderborg den 23. 3. viste der sig endnu at bestaa en Forbindelse mellem denne Forening og »Grænseværnet« (H. 25. 3.), som dog saa vidt vides senere er ophørt. Sidst i Marts dannedes der i Haderslev Vesteramt en Afdeling af Grænseforeningen, som især vil støtte Maren Sørensens og Niels Kjems' Arbejde Syd for Grænsen. (H. 26., 27., 28. 3., 1., 3. 4., 24., 28. 11.). Den 23. 5. holdt Foreningen Aarsmøde i Haderslev og ved Kjelstrup Strand (H. 25. 5., Av. 26. 5.). Den har 33,000 Medlemmer (Av. 30. 6., H. 30. 6.).

Ved Grænsen holdtes Møder i Kollund (2. Pinsedag) (Av. 3. 6.), i Krusaa (H. 13. 7.) og i Frøslev Polde (H. 24. 8. Av. 25. 8.).

Den 13. og 14. 6. holdtes der for første Gang siden 1914 dansk Aarsmøde, idet Sprogforeningen og Skoleforeningen holdt Generalforsamling sammen i Vester Sottrup med paafølgende Folkemøde paa Dybbøl. Skoleforeningen har 12,977 Medlemmer i Nordslesvig og 3783 i det øvrige Land. Sprogforeningen har langt fra saa mange, men har haft en Tilvækst af 241. (Av. 14., 16. 6., H. 15. 6.). Ved Mødet paa Dybbøl gav H. P. Hanssen en Oversigt over det nationale Arbejde siden Genforeningen.

Den 28. Juni holdt Historisk Samfund for Sønderjylland Aarsmøde i Nørborg. Det havde 514 Medlemmer (H. 29. 6.).

Det aarlige Sommermøde i Vedsted samler nu mange Deltagere, i Aar over 1000 (H. 6. 7.).

Tinglevhus staar nu i 130,000 Kroner (H. 11. 7.).

En Vandreudstilling af ca. 100 Billeder aabnedes 17. 7. i Aabenraa (H. 18. 7.) og i Haderslev (H. 1. 12.). Lignende Udstillinger har været afholdt i andre Byer.

Paa Dybbøl holdt de danske Ungdomsforeninger i Sønderjylland Stævne med ca. 5000 Deltagere (H. 27. 7.). Nogle Dage før holdt de danske Ungdomsforeninger deres Aarsmøde i Haderslev. De har 44,750 Medlemmer. Der var mødt 500 Delegerede (H. 18. 7.).

Af regelmæssige større Efteraarsmøder kan nævnes dem i Bylderup (H. 21. 9., Av. 22. 9.), Tønder (H. 24. 9.), Rødding (H. 9. 11.) men mange flere afholdtes og samlede mange Mennesker.

I dræt er i god Fremgang. De sønderjydske Idrætsforeninger har ca. 4000 aktive Medlemmer, deriblandt 850 Skytter (H. 20. 1., 7. 9.).

Af nationale Fester maa især nævnes Afstemningsdagen, der fejredes rundt om i Landet under stor Deltagelse (H. 11.—14. 2., Av. 11., 12. 2.). En Del Steder fejredes Grundlovsdagen (H. 6. 6., Av. 7. 6.) skønt den har ikke let ved at hævde sig blandt de særlige sønderjydske Fester. Genforeningsdagen (15. 6.) gav ikke Anledning til saa mange, men derimod vist til saa meget større Sammenkomster, for en stor Del i det fri. (H. 16., 17., 18. 6.). Ogsaa Kongens Fødselsdag fejredes mange Steder som national Festdag.

Af betydningsfuldere Besøg maa nævnes »Nordisk administrativt Forbund« i Tønder, Aabenraa og Haderslev (H. 2. 7.) og Ryslinge Højskoles særdeles vellykkede to Dages Besøg i Ensted Sogn (20. 7.) samt Kongens aarlige Besøg hernede, i Aar i Anledning af Aabenraa Havn og Højspændingsværkets Indvielse, (H. 25. 5.) og senere igen midt i Juni, ved hvilken Lejlighed han overværede Aahningen af Amtsudstillingen i Tønder. (H. 15. 6., Av. 16. 6.).

Et usædvanlig vellykket Stævne med 265 Deltagere fra alle Egne i Landet var Hjemstavnskursuset i Tønder i første Uge af August. (H. 2. 8. ff., Av. 3. 8. ff.).

3. Samfundsforhold.

(herunder Moral og Hygiejne).

Erhvervsfordelingen er endnu her i Sønderjylland lidt sundere end i det øvrige Land, for saa vidt som næsten Halvdelen af Befolkning (43 %) er sysselsat ved Landbrug. (Av. 8. 9.) Imidlertid laa denne Procent-

sats i 1882 omkring ved 60, saa at den ogsaa her har været i stærk Tilbagegang.

Ved Udstykning kan denne Tilbagegang vel hævnes en Del. Udstykningen sker baade fra Statens Side og ved Udstykningsforeninger. Fra 1922 til Slutningen af 1924 har Udstykningsforeningen for Sønderjylland oprettet 19 Husmandsbrug og venter at faa lige saa mange dannet i 1925 (H. 15. 1.). Paa Statens Foranstaltning udstykkedes 1925 store Arealer (579 ha) fra Olufskær, Fiskbæk, Buskmose, Schackenborg og Rønhave (H. 24. 1.). Der dannedes derved over 70 nye Husmandsbrug (H. 4., 5. 3., 8. 4.). I Hejsel byggedes der 8 nye Hjem, og der er Jord til 5 mere (H. 9. og 13. 6.). Befolkningens Forstaaelse for denne Virksomheds Betydning er voksende (H. 5. 12.).

I Forbindelse med den staar vel den stærkt voksende Sans for Kolonihaver ved Byerne. Alene ved Haderslev er der i de senere Aar dannet flere Hundrede Kolonihaver. Samtidig er Antallet af Kolonihaver i Flensborg sunket fra 6350 med 225 ha den 1. 8. 23. til 4680 med 165 ha 1. 8. 25. (Av. 14. 11.).

Boligforholdene i Byerne er endnu vanskelige, men bedres dog stadig. Fra 1. 10. 24. — 1. 10. 25. blev der opført nye Lejligheder: i Haderslev 26, Sønderborg 80, Aabenraa 44, Tønder 16, Løgumkloster 8. Endvidere var der 1. 10. 25. under Opførelse: i Haderslev 63, Aabenraa 7, Sønderborg 104, Tønder 8, Løgumkloster 3 Lejligheder. I Sønderborg var der paa det Tidspunkt endnu planlagt yderligere 90 Lejligheder (H. 8. 12.). I Haderslev bygger 22 Familier paa Fjordager, 20 bag Kasernen (H. 27. 8.). I Skærbæk byggedes der 1924 10 Huse, ligeledes 1925. (H. 12. 1.).

Moralen har desværre vist svære Brist. Konssygdomme er stærkere udbredt end i det øvrige Land. (Av. 1. 11.). I Haderslev afsløredes en vidt forgrenet Homoseksualisme (H. 2., 3., 9., 11. 11., 5., 21. 12.) og senere Fosterfordrivelse (H. 30. 11., 1. 12.).

Til stor Skade er her den alt for lette Adgang til Alkoholnydelse. Tønder Amt alene har 150 Beværtninger eller paa Landet 1 for hver 300, i Byerne 1 for hver 240 Indbyggere (Av. 29. 5.). I Abild blev Kroen stemt ned den 24. 10., mens der samtidig var Flertal for, at Værten skulde have Bevilling. (H. 20. 10., Av. 20., 27. 10.).

De hygiejniske Forhold i Tønder Amt kan ikke kaldes gode, om de end paa flere Punkter er bedret (Av. 3. 6., H.10. 6.).

For de syge er der gennem mange Aar gjort et godt Arbejde af Sygeplejeforeningerne. Den i Skærbæk holdt 25 Aars Jubilæum d. 3. 2. og den i Brede Sogn Dagen derefter (H. 5. 2., Av. 6., 7. 2.). Plejestederne for syge og svage er i Vækst. Ved Vilstrup Strand har Sønderjydsk Fond indrettet et Welanderhjem (Ehlershjemmet) for Børn med medfødt Syfilis. Det toges i Brug d. 9. 5. (H. 11. 5.). Invalideskolen i Sønderborg kan derimod afvikles (H. 15. 9.). Børnenes Helsehjem ved Vilstrup Strand har ved Indsamling faaet 8614 Kr., men Børneantallet stiger stadig. (II. 10. 8.). Sindssygeanstalten, der i Fjor indrettedes i den tidligere Banegaard i Hviding, har 160 Patienter (Av. 22. 10.) Statshospitalet i Sønderborg er for lille (Av. 7. 11.). Fabrikant Bach i København har stiftet et Legat paa 16,000 Kr. til Bekæmpelse af Tuberkulosen i Sønderjylland (H. 14. 11.). Amtssygehuset i Tønder blev udvidet ved en Tilbygning (H. 2. 11., 21. 12., Av. 3. 11., 19., 22. 12.).

Centralforeningen af Sygekasser i Sønderjylland omfatter nu 105 Foreninger med 64,311 Medlemmer og 1,325,065 Kr. Bidrag. (H. 13. 20. 7.).

Alderdoms hjem forberedes i Sønderborg (H. 30. 7., 5., 6. 8.) og Aabenraa (H. 31. 7.). Hjelpevirksomhed i forskellig Retning udfoldes af den sønderjydske Kvindeforening, der har 4,484 Medlemmer, og hvis Regnskab balancerer med 22,714 Kr. (II. 1. 7.).

De tyske sociale Forsikringer blev endelig

afviklet, idet Nordslesvigs Andel i dem blev udbetalt til Danmark med 1,030,368 M.

De frivillige Brandværn i Sønderjylland udgør et Forbund af 30 Værn med 268 Medlemmer. Falk fandt i dem sine Redningstanker virkeliggjort. Sønderjylland har paa det Punkt et Forspring. Han beundrer, hvad han her har hørt og set. De gensidige Brandforsikringer har bevilget Forbundet 4000 Kr. (H. 7. 8.).

4. Erhverv og Økonomi.

a) Landbruget.

Vort bærende Erhverv er Landbruget. Dets Grundpille er selve Jorden. Dennes Behandling er der da ogsaa i dette Aar gjort meget for.

Paa flere Egne er der sat store Merglingsarbejder i Gang. Haderslev Amtsbanner skaffede sig Ret til Udnyttelse af Mergellejer ved Arnum og Spandet og har udkørt store Mængder (H. 6., 26. 1., 17. 4.). Fra Urnehoved udkøres daglig 4—600 m³ (H. 23. 7.). Meget er gjort i Aabenraa Amt siden Krigen (H. 16. 10.). Et nyt Foretagende sættes i Gang i den nordlige Del af dette Amt (H. 21. 10., 16., 21. 12., Av. 22. 10.). Statsgeolog Milthers siger, at Sønderjylland her Mergel nok til eget Brug (H. 17. 12.).

Afvandning trænges mange Steder haardt til og drives stærkt. Det største Foretagende er det ved Tønder, der i Aar endelig blev bragt saa vidt, at der ved Aarets Slutning kunde siges, at selve Arbejdet nu kunde sættes i Gang snarest muligt. (H. 27. 2., 7. 3., 28. 6., 22. 8., 22. 10., 6., 21. 11., 2., 5., 10., 18., 31. 12., Av. 9. 9., 11., 14., 17., 21. 10., 1., 17., 20. 11., 2., 15. 12.). Et andet stort Foretagende paa denne Egn, nemlig Afvandingen af Sejersbækklavningen, opnaaedes der mod Aarets Slutning ogsaa Enighed om. (Av. 1., 16. 12.). Tiset—Kastrup Afvandingsselskab har afvandet 1000 ha for 44,879 Kr. Desuden har Hedeselskabet udført en Række mindre Afvandingsarbejder og Vandløbsreguleringer. (Av. 5. 7., 31. 10.) Professor Wesenberg-Lund fore-

slaar at lade en af Aaerne ligge ureguleret. (Av. 3. 9.). Hvor stor Afvandingens Betydning er især for Marsken synes at fremgaa af Forsøg, ved hvilke Udbyttet paa Jord, der ellers var af omtrent samme Bonitet, kunde svinge mellem praktisk talt intet og 7500 kg Hø pr. ha (Lbr. S. 456).

God Oplysning paa Planteavlens Omraade gav iøvrigt en Udstilling, som Aabenraa Amts Landboforening lod afholde (H. 14. 10.).

Skovbruget var indtil Genforeningen temmelig forsomt. For 3—4 Aar siden blev der nu dannet en Smaaskovforening i Aabenraa og Sønderborg Amter. Den har nu 172 Medlemmer med henved 1000 ha Skov (H. 16. 7.). Samtidig har Plantningsselskabet »Sønderjylland« siden Genforeningen tilplantet 28,25 ha Klit og Hede, i 24—25 5,7 ha. (H. 9. 6.).

Forholdsvis ny er Sukkerroedyrking. Dog er der siden Genforeningen bleven dyrket større Arealer baade paa Als og Haderslevengen. I 1925 blev der Tale om at bygge en Saftstation i Haderslev (H. 10. 3., 18. 4., 4. 5.). Det blev dog ikke til noget.

Paa Vestkysten fortsættes Digebygningen. Den 28. 4. afleveredes Diget ved Rejsby. Imidlertid forberedtes 2 Diger paa Rømø (Av. 31. 1., 29. 7., H. 10. 9., 19. 10., 7. 11.). Digerne er overalt bleven forhøjede i de senere Aar og maa nu være høje nok. (H. 20. 11.).

Jordfordelingen er der bleven gjort en Del for at forbedre. Det lykkedes den i det Øjemed nedsatte Kommission at faa magelagt 700 ha i det første Aar (Av. 28. 7.).

Høsten lovede godt (H. 12. 6.). Paa Skærbæk Enge var der imidlertid slemt Larveangreb (H. 22. 6.). Kornhøsten blev dog ikke saa stor som ventet (H. 18., 21. 8.). De faldende Kornpriser bragte Tab. Størst blev Tabet dog for Græsserne, maaske 5 Millioner Kr. atene i Tønder Amt (Av. 18., 21. 11., H. 24. 11.).

Kvægavlen kan notere betydelige Fremskridt. Navnlig er Forstaaelsen for Kontrolforeningernes Betydning vokset stærkt. Ved Nytaar 25 var 30,000 af Landsdelens 96,000 Køer (32 %) under Kontrol (Lbr. S. 11). Sønderborg og Haderslev Amter stod allerede ved Slutningen af 1924 procentvis med de største Antal kontrollerede Køer i Jylland, og Aabenraa Amt fulgte godt med (H. 19. 2.). Fælleslandboforeningen meddeler, at der er 64 Kontrolforeninger. Af dem havde 59 med 1433 Besætninger, omfattende 21,766 Køer, Aarsopgørelse. Smørdelsen var 10.1 kg større end 1923, men der var lidt Tilbagegang for Svinene (H. 26. 2., 19. 3., 20., 24. 10., 3. 11., 10. 12., Lbr. S. 196, 192, 820). Fællesledelsen af Avl af rødt dansk Malkekvæg har 222 Medlemmer med 2547 Køer. Der er aarlig Fremgang indenfor den (Lbr. S. 150).

Skønt der i Sønderjylland er mange Svinestagterier, er der ogsaa i Aar kommen flere nye til, saaledes i Rødding (H. 10., 12. 9., 20. 11.), og Vojens (H. 8. 10.). De synes dog at gaa godt (H. 23. 2., 27. 3., 21. 12., Av. 24. 2.). Der er desuden taget Beslutning om at oprette et Aktiesvinestagteri i Tønder (Av. 5. 4., H. 4. 4.) og bygge et nyt i Aabenraa (H. 1. 4., 30. 6., 13. 8.). Sønderborg Andelsslagteri tyngedes dog af for stor en Anlægsgæld og maatte nedskrive den med 400,000 Kr. (H. 24. 10., Av. 25. 10.).

Stor Skade voldte Mund- og Klovesygen. Ved Aarets Begyndelse havde der saaledes i Haderslev Amt været angrebet 85 Besætninger (H. 21. 1., 21. 3.). Upraktiske ministerielle Bestemmelser gjorde ikke Tabene mindre, men voldte derimod stor Utilfredshed og maatte tagtes tilbage. (H. 18., 20., 22., 24., 27. 6., 1., 10., 11., 16., 21. 7.).

Mejeribrugget er i god Udvikling. Mejerierne her er saa stærkt inde paa Afregning efter Fedtprocent, at den ved Aarets Begyndelse brugtes paa 60 pCt. af dem, mens i hele Danmark kun 23 % bruger den. I Februar var der allerede 80 % (Lbr. S. 167). Ligeledes er de søn-

derjydske Mejerier foran med Køleanlæg (95 % mod 67 % for hele Landet) og med Mælkebedømmelse (84 % mod 69). Men Mejerierne er for smaa og Mælken for mager. (H. 10. 2., 14. 3., 20. 6., 3. 9., 4. 12., Lbr. S. 11, 187, 204). Imidlertid er Mælkemængden her vokset med 9,5 % mod 4,4 % i hele Landet, og ogsaa gaaet frem i Kvalitet. (H. 3. 9., Lbr. S. 46, 146, 187, 204, 238, 302, 411, 508, 813).

Smørhandelen foregaar jo for en stor Del gennem Smøreksporforeningerne. Den i Tønder solgte 509,600 kg. dens Indtægt var 2,734,828 Kr. i 1924. (Av. 11. 1.). Sønderjydske Smøreksporforening (i Vojens) solgte for 11½ Million Kr. 64 % af det gik til Tyskland. (H. 31. 1.). Den i Sønderborg har forhandlet 35,943 Dritler. (H. 21. 12.). Haderslev Smøreksporforening omsatte 13,000 Foustager Smør til en Værdi af 3,000,000 Kroner. En Række Mejeriers Indtægt ved Smørsalg angives. (Av. 25. 9.).

Ogsaa i Aar er enkelte Mejerier bleven udvidet eller ommonteret, saaledes »Kløvergaard« i Fåsted (H. 18. 11.). Pol Mejeri holdt 60 Aars Jubilæum. Det begyndte som Fællesmejeri (H. 7. 9.). Mod Slutningen af Aaret førtes der Forhandling med Mejerierne om at sætte Mælketørreriet i Haderslev i Gang. (Lbr. 765).

Med Tilfredshed har Landmændene set Ejerne af R a k k e r i e r n e i Bro, Sdr. Hostrup og Hammelev miste Eneretten til at modtage og behandle selvdøde Dyr (H. 22. 12.).

Ogsaa Oprettelsen af en B e s l a g s k o l e i Forbindelse med Landbrugsskolen ved Graasten er bleven hilst med Glæde (Lbr. S. 694).

Aabenraa Amts Landboforening oprettede 1922 en R e g n s k a b s f o r e n i n g, der omfatter 37 Landbrug. Regnskaberne for 1924—25 viste, at Udhytteresultatet var ret godt. Den bogførte Landbrugskapital var 2248 Kr. pr. ha, deraf var 1432, altsaa 64 % fremmed Kapital. Græsarealerne lønner sig ikke. Det er Køer, Korn og Svin, der har givet Udbyttet. (H. 5. 12., Landbrugsregnskaber for

Aabenraa Amts Landboforening 1924/25). Ogsaa for 22 23 og 23/24 foreligger Regnskaberne trykt. Af saadanne Regnskabsforeninger fandtes 5, nemlig 2 paa Als, 1 i Sundeved, 1 paa Røddingegnen og den oven omtalte. (Meddelt af Regnskabskonsulent Frederiksen i Aabenraa).

En ny Landboforening dannedes for Tinglev og Omegn med 80 Medlemmer (H. 23. 10.). Fælleslandboforeningen har nu 4,548 Medlemmer, men har haft 6000. Landbrugs- og Mejeritidende« har 2050 Holdere, 300 flere end ved Nytaar 24. (H. 25., 26. 2., Lbr. S. 146).

Faglig Oplysning er foruden gennem Foredrag, Forsøg, Markvandring o. l. spredt gennem Landbrugs-kursus forskellige Steder. (H. 16., 17., 26. 1., 3. 2.). Noget nyt var et Vandrekursus i Rens, Bylderup, Rabsted og Terkelsbøl (H. 17. 10., 2., 9., 18., 25. 11.) og et Ungdomsmøde i den nordslesvigske Landboforening (H. 27. 10.).

Ejendomsskylden blev mange Steder sat op, gennemsnitlig 10 % navnlig i Sønderborg Amt og den østlige Del af Haderslev Amt (H. 9., 13. 3.).

De sønderjydske Husmænd holdt Sendemandsmøde i Haderslev 6. og 7. 6. (H. 8. 6.). 8 sønderjydske Husmænd fik Sølvmedaljen fra de jyske Landboforeninger (H. 14. 10.).

En Oversigt over Landbrugsforhold i Sønderjylland i 1925 (Lbr. S. 817).

b) Industri og Haandværk.

Dette Kapitel fylder ikke stort i Aarets Historie.

Udstillingerne er dem, der mest har vakt Presens og dermed Almenhedens Opmærksomhed. Af dem har der været ikke saa faa. Den betydeligste var Amtsudstillingen i Tønder, hvor der navnlig var meget godt Haandværkerarbejde udstillet (H. 14., 15., 19., 20. 6., Av. 16., 17., 18., 19., 23., 24. 6., 3. 9.). Andre Udstillinger fandt Sted i Løgumkloster (H. 9. 3.), Skærbæk (Av. 24. 2.), Højer (Av. 5. 3.), Tinglev (H. 2. 10.) og Graasten (H. 15.—22. 11.). Maler-

mester A. P. Sørensen i Rødding fortæller om Udstillingernes Historie gennem Aarene (H. 27. 8.). En gammel Virksomhed levede op igen, idet Kalksandstensfabrikken i Møgeltønder blev sat i Drift paany. (Av. 23. 1.). Fra ældre Virksomheder meddeles, at Savværket Hansborgs Omsætning var 551,235 Kr. (H. 13. 3.). Cimbria i Aabenraa har haft et Underskud af 48,193 Kr. Der tegnede ny Kapital og valgtes en ny Bestyrelse (H. 26. 3.). Aktiebryggeriet i Tønder havde en Del større Omsætning end Aaret før, og Overskuddet blev rigelig 26,000 Kr. (Av. 31. 3.). I Sønderborg indviedes en ny teknisk Skole (H. 14. 9.).

c) Handel og Skibsfart.

Handel og Skibsfart fylder mere op i Sønderjyllands Erhvervshistorie.

Den ny Havn i Aabenraa blev indviet, samtidig med Højspændingsværket, i Overværelse af Kongeparret den 23. 5. (H. 22., 23., 25. 5., Av. 23., 24., 26. 5.). Dens officielle Dybde er 6,5—7,5 m (H. 25. 11.). Baade i den og de andre Havne er der livlig Trafik. Sønderborgs Forventninger til sin Havn er gaaet i Opfyldelse (H. 27. 1.). Graasten har med sine 155 m Kaj overordentlig livlig Trafik (H. 24. 8., 14. 10.) ikke mindst ved Udførsel af levende Kreaturer (H. 19. 9.). Haderslev Havn, hvis Udvidelse kostede 1,321,413 Kr., havde i 24/25 i Bro- og Havnepenge en Indtægt af 164,508 Kr. (H. 6. 8.). Ogsaa paa Højers lille Havn vokser Trafikken, efter at Sejlrenden er bleven uddybet til 2 m. For første Gang efter 40 Aars Forløb indkom her et Skib med Trælaster (Av. 31. 7.). En Statistik over Benyttelsen af de sønderjydske Havne viser, at Sønderborg har det største Antal Skibe og Tons, henholdsvis 990 og 66,457 (H. 22. 12.). I Nørborg droftes Anlægget af en Havn ved Dyvig (H. 5. 11.). Aabenraas Handelsflaade for 75 Aar siden (H. 11. 16.).

Den voksende Trafik har krævet nye Pakhuse. Ved Aabenraa Havn har Math. Nielsen rejst et Silopakhus (H. 8., 29. 1.). Ligeledes ved Haderslev Havn (H. 10., 12. 1.).

Ligeledes har den nødvendiggjort ny og moderne L o s s e i n d r e t n i n g e r. En saadan har Math. Nielsen bygget ved sit Siløpakhuis i Aabenraa (H. 8. og 29. 1.). I Haderslev nægtede Havneudvalget ham derimod Lov til at opstille en lignende (H. 30. 3.). Kulkraner byggedes ved Haderslev og Aabenraa Havne (H. 1. 7., 13. 8.).

I Sønderborg skal der bygges en ny T o l d b o d.

Af H a n d e l s s e l s k a b e r n e nedsatte SønderjydsK Kompagni sin Kapital til 1½ Million, da den var for stor til dets nuværende Omfang (H. 21. 7.). I Haderslev danndes der et Kul- og Koksimportselskab (H. 8. 8.). De sanvirkende sønderjydske Brugsforeninger, der længe har været i Likvidation, har ca. 190,000 Kr. Underskud. Der anlægges nu Sag mod Medlemmerne (H. 4. 11.).

S k i b e n e s F o r t j e n e s t e har været ret forskellig. Ahrenkiel & Clausens »Alpha« og »Delta« har tjent godt. »Delta« giver 25 % i Udbytte (H. 7. 1.). Aabenraa Rhederi har tjent 22 %. Det udbetaler 10 % Dividende. (H. 9. 3.). Derimod har de forenede sønderborg-flensborgske Dampskibsselskaber et Underskud af 135,000 Kr., hvoraf 48,000 falder paa det sønderborgske (H. 14., 31. 3.).

Den nye Skibstype R o t o r s k i b e t, gæstede flere Gange især Flensborg Havn (Av. 10. 1., 11., 13. 2., 3. 9.).

I Aabenraa indrettes den tidligere Navigationskole til en K y s t s k i p p e r s k o l e (H. 16. 11.).

d) Pengeforhold.

Den P e n g e k n a p h e d, der raadede i Landet, gjorde sig særlig stærkt gældende her i Sønderjylland, navnlig da Kronen steg saa stærkt. En medvirkende Grund til den var her, at saa mange Kreditforeningsobligationer, formentlig 30 Millioner, laa belaant i Pengeinstitutterne. (H. 26. 1.). Den mærkedes særlig haardt i Landbruget, og Trykket af den øgedes stadig. Mod Slutningen af Aaret krævede Den nordslesvigske Landboforening derfor snarlig Hjælp til Bedring af de vanskelige Kreditforhold. (H. 7. 12.).

Da Afsætningen af Obligationerne maatte være af Vigtighed, forhandlede der allerede i Marts om Statsstøtte i dette Ojemed (H. 16. 3.) og 4. 4. vedtoges i Folketinget en Lov om Statsgaranti for en ny Serie af Sønderjyllands Kreditforenings Obligationer. Den 7. 4. vedtog Landstinget den mod de konservatives og Kloppenburg Skrumsagers Stemmer. (H. 6., 8., 11. 4.). Denne 3. Serie noteredes første Gang 3. 7. og stod da i 80¼, ½ Points højere end 1. og 2 højere end 2. Serie. (H. 4. 7.) snait ogsaa højere end flere andre Kreditforeningers (H. 24. 7.). For Resten viste en Sammenstilling af Kurserne fra 1. 1. 20.—1. 7. 25., at Sønderjyllands Kreditforening var i Fremgang og nu ikke stod daarligere end Vest- og sønderjydsk Kreditforening. (H. 10. 7.) Dens samlede Udlaan udgør 120 Millioner i 5,786 Laan (H. 9., 23., 26. 10.). 31. 3. var der 105,9 Millioner. Vest- og sønderjydsk Kreditforening havde 33,5 Millioner i Sønderjylland og Jydsk Husmandskreditforening 20,1 Mill. (Realkreditkommissionens Betænkning S. 87. (Sml. H. 12. 6.).

Mange mente, at en væsentlig Del af Grunden til Pengevanskelighederne laa i, at Sønderjyllands Kreditforening havde faaet Eneret til at virke i Storstedelen af Sønderjylland og rejste en hæftig Kamp mod den, netop da Støtteaktionen stod paa. (Av. 9., 10., 15., 16., 17., 26., 27., 31. 5., 4., 5., 7., 17. 6. H. 12., 23., 30. 5., 4. 6.). Landmænd paa Als og Sundeved samlede endog Underskrifter paa et Andragende til Regering og Rigsdag om Ophævelse af dens Eneret (Av. 5. 7.).

De vanskelige Pengeforhold har vel haft deres Del i, at Aaret blev særlig rigt paa Planer om og til Dels Oprettelse af nye Pengeinstitutter. Paa flere Husmandsmøder drøftedes saaledes Oprettelsen af Husmands-laanekasser (H. 23., 25. 6., 3. 7.) og i Tinglev oprettedes en Drifts-laaneforening.

En Sagfører Nielsen i Kolding, bekendt fra Valutaspekulationer i Overgangstiden, gav Stødet til Drøftelsen at

en Plan om en Hypotekkasse. (H. 14., 23. 3.), der skulde skaffe sig Penge fra Amerika (H. 3. 6., Av. 8. 7.). 29. 8. oprettedes »Slesvigske Bønders Hypotekkasse«. Flere Garanter krævede sig slettet. (H. 31. 8., 2., 8. 9., Av. 1. 9.) og den fik ikke Lov til at virke som Kreditforening (H. 22. 11.). Enkelte mistede under Arbejdet mod de økonomiske Vanskeligheder rent Herredømmet over sig selv. Gaardejer Kylling i Frørup truede i »Apenrader Tageblatt« — efter at alle danske Blæde havde lukket deres Spalter for ham — Regering og Nationalbank med, at der vilde »ske noget her nede«, hvis de ikke standsede Kronens Opgang og førte den tilbage til 50—60. (H. 31. 7.). Nogle Dage senere talte han paa et Møde i Bolderslev sammen med en Tysker, der ogsaa var utilfreds. (H. 10. 8.). Ogsaa Cornelius Petersen begyndte nu at rakke ned paa alt dansk. (Av. 25., 28., 29. 9., 4. 10. H. 28. 9., 3. 10.).

Nogen Lettelse af Stillingen gav det, da Nationalbanken nedsatte Diskontoen først fra 7 til 6, (H. 25. 8.), og derefter til $5\frac{1}{2}$. (H. 8. 9.). Sparekasserne gjorde Skridt til almindelig Nedsættelse af Renten, (H. 12. 9.), uden at det dog straks førte til noget Resultat undtagen delvis i Sønderborg Amt. (H. 7. 9.).

Af Betydning for mange blev det, at den sønderjydske Laanekasse genoprettedes med en Kapital paa 2 Millioner Kr. (H. 13., 31. 1.) til Udlaan til Grundlæggelse af selvstændigt Erhverv eller Erhvervelse af fast Ejendom og $\frac{3}{4}$ Millioner til Udlaan til Invalider. (H. 5., 20., 27. 2.). Den traadte i Virksomhed 1. 4. (H. 31. 3.). Der indkom hurtigt ca. 3000 Andragender om Laan (H. 16. 4., 9. 7.). hvoraf 1000 bevilgedes. (H. 18. 7.).

For ret at faa taget alvorligt fat paa Ondet og faa fundet Midler til at raade Bod paa det med, nedsatte Regeringen 16. 7. en Kommission til Undersøgelse af Realkreditforholdene paa Landet i Sønderjylland. (H. 20. 7., 13. 10., 23. 10.). Den naaede ikke til Ende med sit Arbejde for Aarets Udlob, men dens Betænkning, der blev afgivet og

foreligger trykt (Betænkning afgiven af den sønderjydske Realkredikommision, 1926) kaster skarpt Lys over Forholdene, som de forelaa i 1925 og over de foregaaende Aars økonomiske Udvikling.

Imidlertid var Indskuddene i Sparekasserne og Bankerne allerede begyndt at vokse (H. 17. 1., 22. 6., 2. 7., 4. 7., 23. 9., 25. 9. Av. 6. 3.) og Bankerne, der ikke saaledes som Sparekasserne havde lidt af Mangel paa Midler kunde se tilbage paa en tilfredsstillende Virkeperiode og udbetale meget gode Dividender. (H. 5., 6., 16., 28. 2., 4., 19. 3.). Enkelte af dem fik dog som Følge af forkerte Dispositioner Vanskeligheder at kæmpe med. Saaledes Folkebanken for Als og Sundeved, der dog overvandt dem ved, at Befolkningen stillede den fornødne Sum, 400,000 Kr., til Raadighed i Form af nye Aktier. (H. 24. 10., 4., 14. 12.). Ligeledes havde Landmandsbanken i Tønder faaet et Underskud paa 300,000 Kr., der ogsaa dækkedes ved Tegning af nye Aktier, (Av. 20. 12. H. 21. 12.) og Nord-slesvigsk Bank maatte afskrive 500,000 Kr. som Tab, hvorimod der tegnedes 200,000 Kr. ny Aktiekapital. (H. 30., 31. 12.).

Haderslev Bank fejrede 16. 10. sit 50 Aars Jubilæum, (H. 16. 10.), i hvilken Anledning Bestyrelsen udgav Bankens Historie (Haderslev Bank 1875—1925), der bringer megen værdifuld Oplysning om det økonomiske Liv i Nord-slesvig i dette Tidsrum.

De kommunale Sparekasser fik Fristen for deres Omdannelse i Overensstemmelse med den danske Sparekasselov forlænget til 1932. (II. 21. 12.).

Sønderjydske Mejeriforening opfordrede Mejerierne til at støtte Andelsbanken i dens Vanskeligheder ved at tegne 2 Kr. for hvert 1000 kg Mælk leveret i 1924. (H. 23. 5.). Inden det skete, standsede Banken imidlertid sine Betalinger. Den havde 1,2 Mill. Kroner anbragt her nede. (H. 2. 6.).

Sønderjyds k F o n d har i 1924 ydet Hjælp til et Beløb af 547,333 Kr. saavel Syd som Nord for Grænsen. (H. 23. 3.).

Den i Tyskland forestaaende Opskrivning af Marktilgodehavende fik mange til at anmelde Krav hos Sparekasserne, der dog ikke kunde tage imod dem. (H. 25. 3.).

e) S a m k v e m.

I deres Kamp for at hævde sig mod Biltrafikken har Amtsbannerne for længe siden maattet ty til Anskaffelsen af Motorvogne, først i Haderslev Amt. Ogsaa de alsiske Baner gaar nu over til det og satte den 4. 4. de første Mortorvogne i Gang. (H. 31. 3.). Alligevel kæmper de fleste af disse Baner med store Underskud. I Haderslev Amt er det dog nu nede paa 100,000 Kr. (H. 9. 6., 31. 8.), i Sønderborg Amt paa 101,000, men saa skal der nu lægges ny Skinner til et Beløb af 575,000 Kr. (H. 17. 9., 22. 10., 16. 11.). I Aabenraa Amt viste det sig, at Underskuddet, der var anslaaet til 60,000 Kr. vilde blive 150,000. Der blev Banerne derfor nedlagt. (H. 3. 10., 18. 11., 30. 11.).

Statsbanerne derimod indførte ogsaa i Aar væsentlige Forbedringer i Køreplanen (H. 1. 5., 7. 5.) og traf Forberedelser til ny Udvidelser af Driften. Der blev eksproprieret Jord til Banen Rødekro—Løgumkloster (H. 17. 12.) og gjort Forarbejder til Broen over Alssund, (H. 25. 4., 20., 21. 8., 3. 9., 12. 10., 12. 11.) samt lagt Plan og truffet Forberedelser til en eventuel Flytning af Banegaarden i Aabenraa. (H. 18. 2., 10. 3., 5. 8.).

Imidlertid vokser V e j f æ r d s l e n stærkt, i Sønderborg og Aabenraa Amter med 60 pCt. fra 1922 til 24. (H. 17. 3., 16. og 23. 4.). Beslutningen om at nedlægge Aabenraa Amtsbaner førte da ogsaa straks til Dannelsen af et Rutebilselskab med 75,000 Kr. Kapital. (H. 9., 15. 12.). Den stærke Vækst af V e j f æ r d s l e n nødvendiggør store og dyre Vejbygningsarbejder. (H. 2. 6., 6. 11.).

Antallet af Telefonabonnenter pr. 1000 er nu ligesaa stort som i Nørrejylland og Antallet af Samtaler pr. Abonnent større, (H. 1., 21. 10.), nemlig 1559.

Den tyske Dæmning til Sild lukkedes den 10. 9. (H. 22. 9. Av. 5. 12.), men er alligevel langt fra færdig endnu. Den vil koste 10 Mill. M. (H. 24. 10.)

5. Kommunale Forhold.

Haderslev, Aabenraa, Sønderborg, Tønder, Augustenborg, Løgumkloster og Højer er nu udtraadt af Fællesskabet med Amtskommunerne. Nørborg bliver indtil videre under Sønderborg og Christiansfeld indtil 1931 under Haderslev Amt. (H. 23. 5.).

Byerne er alle i god Udvikling (se under 2 d og 4). Tønder har siden Genforeningen ofret 2,773,150 Kr. paa sin videre Udvikling. (Av. 4. 3.). En historisk Oversigt giver Bagermester Thv. Petersen. (Av. 8. 11. ff. sluttet 4. 12.). Den er ret velstillet, idet den har 450 ha Legatjord til 900,000 Kr., der i 1924 gav 120,000 Kr. Indtægt. (Av. 27. 2., 6. 11.). Graasten, der er vokset fra 1300—2000 har ikke ringe Muligheder. (H. 18. 4.). Flere Steder blev der anlagt nye Gader, saaledes i Haderslev (H. 27. 8.) og i Sønderborg. (H. 9. 1.).

Væksten kræver Udvidelse og Nyanlæg af kommunale Værker. (H. 28. 1., 27. 7., 1. 4., 26. 6., 12. 9.). Det mest storstilede kommunale eller rettere landskommunale Værk er Elektrificeringen, der udføres af baade Højspændingsværket og de eksisterende mindre Værker. (H. 14. 1., 5. 3., 1. 4., 27. 4., 23. 5., 11. 6., 6. 7., 11. 8., 11. 12. Av. 30. 1., 2. 4., 15. 10.).

Under den raske Udvikling har der maattet gøres Gæld, (H. 10. 1., 4. 11. Av. 11. 1.) og Skatterne i Byerne er bleven høje. I Haderslev maatte Skatteprocenten endog forhøjes fra 10,5 til 12,2, skønt den skattepligtige Indtægt var steget med omtrent 1 Million. (H. 8. 1., 3. 2.,

10. 2., 17. 3., 28. 3., 3. 4. Av. 15. 2. sml. H. 28. 9., 2. 10., 26. 11.).

En Del af Aaret satte de kommunale Valgen hel Del Røre. (H. 3. 2., 6., 7., 9., 10., 12., 16. 3. Av. 17. 3.)

6. Kirkelige Forhold.

Det, der paa Kirkens Omraade voldte mest Røre, var noget saa udvortes som Planen om Udstykning af Præstegaardene, (H. 10., 21., 24., 29., 31. 1., 3., 5., 20., 24., 28. 2., 5., 6., 26., 27. 3., 2., 8. 4., 30. 5., 10. 7.).

Haderslev Provstis fælles Kirkekasse blev op-hævet. (H. 8. 8.).

Den største Begivenhed var ellers Indvielsen af den nye Kirke i Vojens. (H. 4., 7., 8. 9.).

Nogle Kirker fik endnu Orgelpiber skænket af Sønderjydske Fond. (H. 2. 3.). Ialt er 38 Orgler bleven sat i Stand for 13.265 Kr.

Ansættelsen af kvindelige Præster udtalte de fleste Menighedsraad sig imod. (H. 12. 1.) Ved den danske Menighed i Sønderborg blev der ansat en 2. Præst. (H. 20. 10.).

Den gennemsete Salmebog blev avtoriseret og vil snart blive indført. (H. 19. 12.).

Den 1. 3. viede Frimenighedspræst Niels Dael fra Høve Højskoleforstander Aage Møller i Rønshoved til Præst for en Frimenighed der paa Egnen, der dog ikke vil stilles i Række med de andre sønderjydske Frimenigheder. (H. 4., 6. 3. Av. 3. 3.).

Den 13. 9. holdt Haderslev Frimenighed 25 Aar Fest for Indvielsen af sin Kirke. (11. 9. 1900). (H. 12., 14. 9.).

7. Oplysning.

I Beretninger, Amtsskoledirektionerne i Aaben-
raa, Sønderborg og Tønder Amter udsendte, gjordes der
Rede for Skolevæsenets Udvikling i Aarene 1921—24, bl. a.

ogsaa om Børneantallet i danske og tyske Klasser. (H. 29. 9. Av. 30. 9., H. 20. 1., 4. 5., Av. 2. 5.).

I Hoptrup blev Skolen udvidet. (H. 4. 9.). I Sæd krævede 62 Underskrivere med 31 Børn en dansk Skole eller en Centralskole. (Av. 1. 10.). 2. Paaskedag indviedes en ny Realskole i Tinglev, (H. 11., 14. 4. Av. 15. 4.), Mjølø fik en ny Skole. (H. 15. 10.). I Uge opstod en Konflikt mellem Kommuneskolen og den tyske Privatskole, som det dog lykkedes Præsten at faa bilagt. (H. 14. 11.).

Undervisningsministeren bad om ikke i saa udstrakt Grad at indstille unge Vikarer til fast Ansættelse. (H. 5. 5.).

Der var lidt Nedgang i Antallet af Ansøgninger om Hjælp til Besøg paa Højskoler og Efterskoler, baade fra Nord og Syd for Grænsen. (H. 2. 9.). Rens Efterskole havde 1924—25 44 Elever. Den fortsætter (H. 24. 8.) og faar Randløv-Jensen til Forstander. (H. 2., 31. 10., 10. 11.). I Rødding opsagde E. Appel sin Stilling som Forstander. (H. 10. 11.). Redaktør Svensson fremsætter Planen om en konservativ Højskole. (H. 9., 10., 11. 11.).

Nye Forsamlingshuse blev bygget og taget i Brug i Kollund (H. 23. 2., Av. 22., 24. 2.) og Højer. (H. 2., 5. 10., Av. 6. 10.).

Bibliotekerne har været i god Udvikling og bliver godt brugt. (H. 4. 2., 27. 4., 9., 12. 5., 4. 6., 31. 8., 26. 10., Av. 17. 7.).

Grundene for og imod et Universitet i Sønderjylland offentliggøres. (H. 10. 10.).

8. Retsvæsen.

Justitsministeren bebuder Bevarelse og Udvidelse af Søndre Landsret. (H. 6., 7. 11.). Derimod bliver Dommerfuldmægtigenes Virksomhed en Del indskrænket. (H. 22. 6.).

I Sagen om de hemmelige Lister under Krigen blev Redaktør Andr. Grau frifunden. (H. 5. 1., 17., 26. 2., Av. 18., 26. 2.).

9. Personlige Forhold.

Af Fødselsdage i 1925 skal nævnes: 25. 3. blev J. Kloppenborg 90 Aar, (H. 24. 3.), 28. 3. Pastor v. Brincken (tidl. i Spandet) 80 Aar, (H. 27. 3.), 30. 3. Pastor Prahl i Gl. Haderslev 80 Aar, (H. 28. 3. ff.).

Af Dødsfald nævnes P. Chr. Iversen i Avnbøl 11. 1. (H. 12. 1.), Møllejer N. P. Boysen, Haderslev 28. 1. (H. 28. 1.), Charitas Bischoff (H. 7. 3.), Chr. Michaelsen, Kastvraa 18. 3. (H. 19.3.), Jac. Kloppenborg paa sin 90. Fødselsdag 25. 3. (H. 26. 3.), Christian Høyer, Østerlindet (H. 31. 3.), Lektor Gudme, Aabenraa 15. 5. (H. 16. 5.), Jørgen Gundersen, Brøstrup 27. 7. (H. 28. 7.), Postmester Nielsen, Haderslev 16. 8. (H. 17. 8.), Fhv. Højskoleforstander P. Andresen, »Bredbjærg« 15. 9. (H. 15. 9.), Direktør H. Magnussen, Haderslev 1. 10. (H. 2. 10.), Seminarieforstander H. Skat Rørdam, Haderslev 5. 10. (H. 5. 10.), Pastor Andersen, Holebøl (H. 15. 10.), Hans Hansen, Nejs (H. 17. 10.), Joh. Iversen, Ulterup (H. 29. 11.), Iver Kjems Gad, Lundsmark (H. 14. 12.), Fisker P. Jensen, Egersund 30. 12. (H. 30. 12.)

10. 5. fejrede P. Lassen i Strukstrup sit Diamantbryllup. (Av. 12. 5.).

26. 2. Generalsuperintendent Petersen (tidl. Provst i Haderslev) søgte og fik sin Afsked. (H. 26. 2.).

H. Fuglsang Damgaard blev udnævnt til Docent ved Universitetet. (H. 1. 7.).

26. 5. holdt den nordslesvigske Landboforening 25 Aars Jubilæum for Forpagter Jens Høyer, Billeslund som Formand. (H. 27. 5.).

Skrave Mejeri holdt 30 Aars Jubilæum for Th. Frosch som Bestyrer (H. 7. 11.).

5. 6. afsløredes en Mindesten for P. Skau paa hans 100 Aars Fødselsdag (H. 4., 6. 6.).

10. Andre Sager.

En Række spredte Sager, der ikke let kunde henfores under de foregaaende Titler, skal endnu nævnes.

Dybbøl er bleven fredet (H. 28. 1., 9. 7.). I Tønder Amt forberedes en Hjemstavnsbog (Av. 25. 2.). Til Nationalmuseumsfondet foretoges ogsaa her en Indsamling (H. 7. 4., 9. 6., 8., 10. 7., 22. 8., 8., 7., 28. 10., Av. 26. 11.).

Oldtidsfund omtales: Nydam (H. 14., 15. 5.), Nørborg (H. 11. 7., 25. 7.), Stepping Sogn (H. 27. 7.), en Bardehval ved Gram (H. 19. 9.), Udgravning i Løgumkloster (H. 21. 10.), et Menneskehoved ved Dæmningen til Sild (Av. 5. 12.).

Højskolehjemmet i Haderslev fik en Strimmel Jord ved Dammen overladt (H. 13. 6.).

Kaptajn Fischer gav Stødet til en Indsamling af Materiale til Aabenraas Historie (H. 23. 6., 13. 10., 14. 11., 24. 11.).

Ved Rejsbydiget afsløredes en Mindesten for Ulykken i 1923 (H. 29. 6.). Hejren trues med Udryddelse. (H. 2. 7.). Flensborgs Vækst fra 1803—1925 (Av. 9. 7.). Syd Tønder Kredses Folkeantal (Av. 12. 7.). Historisk Samfund for Als og Sundeved har 102 Medlemmer (H. 10. 7.). I Haderslev laver Turistforeningen en stor Ildfest (H. 20. 7.). Sønderborg Museum udvides (H. 28. 8.). Lakolk sælges (28. 8.). Eemhavets Alder fastslaaes ved Boring ved Tønder (Av. 19. 9.). Paa Tinglev Kirkegaard afsløres 19. 9. et Mindesmærke for Krigsfanger (H. 21. 9., Av. 20. 9.). Om Sønderjyllands Kortlægning (H. 26. 9., 1. 10.). Bevillinger til Sønderjylland (H. 7. 10.). Et baltisk historisk Forsk-

ningsinstitut, der 1. 10. 24 dannedes i Kiel forbereder Udgivelsen af en Række Værker (H. 13. 10.). Det sønderjydske Bind af Tra p begynder at udkomme (H. 28. 10.). P. Hjort Lorenzens Mindes m æ r k e (H. 26. 11.). En S n e s t o r m standser næsten al Trafik i Sønderjylland (H. 27. 11.).
